

ZAHRANIČNÍ PŘÍKLADY AKCELERACE REGIONÁLNÍHO RŮSTU: ČÍNA

Pojetí regionálních strategií, v němž jednoznačně dominují hlediska hospodářského růstu, se vyskytuje stále méně častěji. Posuzování ekonomické výkonnosti a regionálního růstu je nicméně při tvorbě strategií neodmyslitelné. Mnohé dopady zrychleného růstu, jež se mohou projevit ekonomicky i jinak, se však při tomto předběžném posuzování ocitají stranou pozornosti, kterou získávají až když začnou působit v realitě.

Čína patří v celosvětovém měřítku mezi státy, kde během uplynulých dvou desetiletí, dochází k nejrychlejšímu ekonomickému vzestupu (často více než 8% HDP ročně). S nerovnoměrnostmi v tempu hospodářského růstu, tedy s úkazem, který vždy přitahoval zájem prostorových analytiků, se v této zemi, jejíž rozloha téměř dosahuje rozměru celého evropského kontinentu, setkáváme ve velmi vyhraněné

podobě. Toto zjištění se vztahuje nejen na srovnávání velkých územních celků (provincií a pod.), ale i regionů v rámci provincií a mikroregionálních útvarů soustředěných v relativně homogenních oblastech.

Francouzští teoretici polarizace (Perroux, Davin a další) by mohli s uspokojením sledovat, jak se zde jejich představy naplňují. V tomto ohledu bychom Čínu mohli považovat za jakousi „mega-laborator“, kde se vztahy a důsledky, spojené s touto polarizací, mohou programově zkoumat. Faktory vyvolávající polarizaci a významné nerovnoměrnosti v ekonomické výkonnosti jsou jednak obecné (nárůst intraregionálního kapitálu, investiční klima, provozní úspory, efekty z růstu kupní síly, výběrová migrace), i místně specifické (ve sledovaném případě sousedství Dlouhé řeky, tradiční dodavatelské vztahy k Šanghaji, charakterem

území podmíněný vysoce kooperativní vztah mezi veřejnou správou a finančním sektorem a další). Totéž platí i o důsledcích těchto jevů, které měl autor příležitost pozorovat ve více regionech a které se v příspěvku demonstrují na příkladu „ostrovního“ města Yang-Zhong v provincii Ťiang-su.

Toto město, tvořící ostrov v řece Yangtce, bylo původně zemědělským územím s několika menšími městy, postupně urbanizovaným do podoby více či méně souvisle zastavěného prostoru jednotného sídelního útvaru o rozloze 228 km² se zhruba 280 tis. obyvateli a hustotou osídlení přibližně 1300 ob./km² (tedy základními parametry připomínajícími např. město Brno). Navzdory úbytku (0,75‰) pokud jde o přirozený pohyb obyvatelstva, jako důsledku celočínské populační politiky, počet obyvatel díky migraci soustavně mírně vzrůstá. V rámci celého administrativního města se vyskytují tři centrální městské části a sedm částí nižší úrovně. Tradiční vazby na megapolis Šanghaje (ve vzdálenosti přibližně 250 km) i příznivý výskyt produkčních faktorů zde s nástupem volného podnikání podněcovaly lokalizaci firem a provozů. Významnějších z nich je nyní ve městě více než 100.

Zatímco v období nastartování rychlého růstu (sedmdesátá léta) mělo územní plánování na vývoj města malý vliv, od konce osmdesátých let se prosazuje jako velmi podstatný nástroj formování území, což určitou měrou platí také o uplatnění regionálních strategií. Z hlediska správního systému je město vázáno na provinční metropoli Nankin, v ekonomickém smyslu však je možno jeho pozici charakterizovat jako vedlejší růstový pól ve vztahu k aglomeraci Šanghaje.

Se zřetelem ke strategiím regionálního rozvoje soustředíme pozornost na diskusní dopady rychlého růstu a otevřené otázky, které jsou s nimi spojeny.

Z pochopitelných důvodů vzrůstá úsilí o využívání územních rezerv, při kterém je posuzování konkurenčních i komplementárních způsobů užití stále složitější a vystavené silným zájmovým tlakům. Nároky na odborné a etické kvality zpracovatelů územních plánů a koncepcí i územního managementu jsou v takovéto situaci mimořádné.

Obr.: 1: Bydlení v nových bytových domech je předmětem pouze marginální poptávky

Hypertrofií stavební činnosti rychle mění podmínky v území. Tato činnost se často ocitá mimo dosah přirozené regulace. Úbytek otevřeného prostoru se v mnoha lokalitách stává výrazným environmentálním problémem, jak v urbanistickém, sociálním i ekologickém smyslu. Proporce mezi zastavěným a ostatním územím se i v měřítku větších celků posuzují podle specifických kritérií.

Rychlý regionální růst se přirozeně projevuje i ve vývoji cen. Jejich zvyšující se hladina zasahuje zejména ceny pozemků a nemovitostí, všeobecně i řady služeb. Podobný trend se týká i nájmu. Četnost regresivních cenových poptávkových křivek, které se v běžném ekonomickém prostředí považují za spíše výjimečný úkaz, je vysoká. Argumentace založená na regionální podmíněnosti těchto křivek, je v takovýchto podmínkách přesvědčivá.

Vnější ekonomické vztahy regionu, vyznačujícího se rychlým růstem, jsou atypické, zejména nedostatkem reciprocit vůči bezprostřednímu okolí, z něhož se čerpají vstupy a orientací základního sektoru na prostorově odlučené odběratele.

Logický předpoklad, že čím více je v území ekonomických aktivit a stavební činnosti, tím obtížněji se splňují environmentální nároky, se v území akcelerovaného růstu nevyhnutelně potvrzuje. Ačkoliv územní management v regionu, kterým se zabýváme, věnuje problémům životního prostředí značnou pozornost, přesto je výskyt těchto problémů významný. V podmínkách omezeného rozsahu volného území jsou velmi důležité zejména systémy nakládání s odpady. Průmyslový odpad je značnou měrou recyklován, stavební odpad používán při výstavbě komunikací, případně i jiných liniových staveb, toxický odpad pod kontrolou exportován nebo zpracován v přístupných zařízeních. Přesto však je zapotřebí četných místních skládek, které jsou značně zatěžovány.

Rostoucí územní nároky ekonomických aktivit vyvolávají významnou redukci vegetace, zeleně v extravilánu i intravilánu. Z hlediska přírodní hodnoty významné úseky pobřeží Dlouhé řeky mění svůj původní charakter, což není bez následků pro širší ekosystémy.

Jako jinde, růst životní úrovně, který je ve sledovaném území zcela nesporný, podněcuje zájem o prostor vhodný

Obr. 2: Výtvarná dominanta města na Dlouhé řece, která vzbudila polemiky

k využívání volného času a k vytváření sociální infrastruktury. V podmínkách omezených územních rezerv mohou být tyto potřeby důraznou výzvou pro územní management, přičemž jejich uspokojování může významně ovlivňovat hodnocení tohoto managementu ze strany veřejnosti.

Přetěžování území komunikačními systémy a podpůrnými prvky technické infrastruktury se může v podmínkách posuzovaného typu růstu stát chronickým problémem. Přípravovaná výstavba dálnice protínající ostrov severojižním směrem vzbuzuje ve sledovaném regionu značná očekávání na straně subjektů, které zajímají ekonomické výhody snadnějšího a kratšího spojení s aglomerací Šanghaje a také vyvolává rozporuplné pocity na straně těch, kdož mají na zřeteli environmentální kvalitu území.

Zvyšování příjmové hladiny výrazně podporuje sklon investovat do výstavby, především rodinných domků, jejichž vnitřní kapacita je značná (sedm i více obytných místností není výjimečný počet) a obvykle málo využívaná (při nejčastějším tříčlenném modulu rodiny).

Riziko ekonomické ztráty, která by vyplynula z poklesu hodnoty objektů, kdyby došlo k výraznějšímu snížení ekonomické výkonnosti a atraktivit daného území, je málo vnímáno.

Ekonomický rozvoj náročný na kvalifikované pracovní síly vede k určité deformaci populačně profesních struktur, především v tom smyslu, že může vzniknout relativní nedostatek nabídky málo kvalifikované práce potřebné v řadě městoobslužných a podpůrných systémů. V případě území, kterým se zabýváme, jsou podstatnou rezervou některé skupiny tradičních semi-formálních činností - např. obsluha „cyklodrožek“, poptávka po nichž s rostoucím počtem automobilů klesá.

Okruh problémů, s nimiž se územní management při akcelerovaném územním hospodářském růstu střetává, je široký. Ekonomická výkonnost sama o sobě jejich řešení nemusí obsahovat. Na druhé straně zdroje, které z ní plynou, jsou-li vhodně užity, mohou k němu výrazně přispět.

Jaroslav Macháček